

УДК 631
JEL Classification G32

Пархомець Микола

д.е.н., професор, професор кафедри обліку і економіко–правового
забезпечення агропромислового бізнесу

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: luda@uniyat.in.ua

Уніят Людмила

д.ф., к.е.н., доцент кафедри обліку і економіко–правового
забезпечення агропромислового бізнесу

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: luda@uniyat.in.ua

ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація

Вступ. Фінанси аграрних підприємств є основою для забезпечення інноваційного розвитку економіки галузей рослинництва і тваринництва. Фінанси аграрного виробництва відображають процеси формування і використання фінансових ресурсів для розширеного відтворення, запровадження ресурсоощадних технологій та поліпшення фінансових результатів аграрного бізнесу.

Методи. Теоретичною і методичною основою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних вчених економістів-аграрників, нормативно-правові документи з питань розвитку економіки галузей аграрних підприємств. В процесі дослідження застосовувалися наступні методи економічних досліджень: аналізу та синтезу; абстрактно – логічний – для опрацювання теоретично-методичних положень, формування висновків; економіко-статистичний – для аналізу галузей в динаміці, виявлення тенденцій, впливу факторів на фінансові результати підприємств; монографічний для детального вивчення явищ, процесів, передового досвіду; порівняльного аналізу – для моніторингу рівня фінансових результатів галузей у підприємствах регіону.

Результати. Проведені дослідження факторів поліпшення фінансових показників на підприємствах дали наступні результати: виявлено, що головними факторами збільшення прибутковості галузей рослинництва й тваринництва є повна собівартість продукції; структура виробництва і продажу продукції; обсяг реалізації продукції та ціна. Розвинуто методику дослідження дохідності й прибутковості основних галузей рослинництва і тваринництва; обґрунтовано порогові рівні факторів прибутковості та конкурентоспроможності в умовах регіону.

Перспективи. Поліпшення фінансових результатів галузей рослинництва і тваринництва у підприємствах має здійснюватися за рахунок внутрішніх і зовнішніх факторів. Внутрішні включають, насамперед: підвищення урожайності усіх культур та продуктивності тварин; збільшення обсягів продажу високоякісної продукції; зниження повної собівартості одиниці продукції та ін.

До зовнішніх напрямків зміцнення економіки підприємств слід віднести: поліпшення державного регулювання виробництва і продажу; ціноутворення на продукцію; сприяння та підтримки трудомістких галузей; пом'якшення податкового тиску; формування кооперації та вертикальної інтеграції та ін.

Ключові слова: аграрні підприємства, повна собівартість продукції, ціна, прибуток, дохідність, прибутковість, інноваційні технології, урожайність культур, продуктивність тварин, обсяг продажу, кооперація, концентрація, інтеграція.

Вступ. Рівень фінансового стану сільськогосподарських підприємств здійснює найбільший вплив на інноваційний розвиток кожної галузі та підприємства загалом, економічний і соціальний рівень життя на селі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні, методичні та практичні аспекти фінансового стану аграрних підприємств та шляхи його поліпшення висвітлені у працях Ботвіна Н.О., Бруханського Р.Ф., Дем'яненка М.А., Партина А.Г., Яціва І.Б. та ін. вчених [3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14]. Ці наукові розробки дуже важливі, однак ще недостатньо розв'язують проблеми поліпшення фінансового стану окремих галузей в певних регіонах та країні загалом.

Мета. Метою даного дослідження є визначення динаміки фінансового стану аграрних підприємств, їх окремих галузей та обґрунтування напрямів поліпшення фінансових результатів, підвищення конкурентоздатності аграрного виробництва.

Методологія дослідження. Теоретичною і методичною основою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних вчених економістів-аграрників, нормативно-правові документи з питань розвитку економіки галузей аграрних підприємств. В процесі дослідження застосовувалися наступні методи економічних досліджень: аналізу та синтезу; абстрактно-логічний – для опрацювання теоретично-методичних положень, формування висновків; економіко-статистичний – для аналізу галузей в динаміці, виявлення тенденцій, впливу факторів на фінансові результати підприємств; монографічний – для детального вивчення явищ, процесів, передового досвіду; порівняльного аналізу – для моніторингу рівня фінансових результатів галузей у підприємствах регіону.

Результати. Дослідження показали, що упродовж 2010-2014 рр. відбулося поліпшення фінансового стану сільськогосподарських підприємств України (табл. 1). Так, частка підприємств, що отримали чистий прибуток збільшилась із 69,3% у 2010 р. до 84,8% у 2014 р. або на 15,5%. За цей період аграрні підприємства України отримали чистого прибутку до оподаткування на суму 50732, 5 млн. грн, що у 2,3 рази більше порівняно з 2010 р.

Таблиця 1

Фінансові результати діяльності аграрних підприємств України*

Показники	Роки					2014 р. в % до 2010 р.
	2010	2011	2012	2013	2014	
Чистий прибуток до оподаткування – всього, млн. грн	17089,6	25267,0	26960,8	15114,8	20262,9	118,6
Частка підприємств, що отримали чистий прибуток, %	69,3	83,5	78,6	81,0	84,8	15,5
Чистий прибуток до оподаткування, млн. грн	22282,9	30182,3	33716,7	25528,6	59732,5	227,7
Частка підприємств, що отримали збиток, %	30,7	16,5	21,4	19,6	15,2	-15,5
Сума збитків до оподаткування, млн. грн	-5193,3	-4915,3	-6755,9	-10608,4	-30686,9	5,9 рази

* Джерело: [14, с. 312]

Слід зауважити, що незважаючи на суттєве зменшення частки (15,5 %) збиткових агропідприємств, водночас, за цей період збільшилась сума їх збитків до оподаткування. Так, наприклад, якщо сума збитків сільськогосподарських підприємств України у 2010 р. становила 4920,1 млн. грн, то у 2014 р. цей показник збільшився до 30686,9 млн. грн або у 5,9 рази. Головною причиною такого стану за аналізований період стало суттєве підвищення рівня закупівельних цін на промислові товари (агротехнічні засоби, мінеральні добрива, паливо-мастильні матеріали тощо). Все це обумовило значне збільшення обсягу витрат на виробництво продукції, зростання рівня її собівартості та збільшення суми збитків. Збитковим було виробництво і продаж зерна: пшениці у більшості підприємств Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Сумської та інших областей; ячменю – Закарпатської, Дніпропетровської, Запорізької та інших областей; гороху – Донецької,

Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Полтавської, Сумської, Харківської, Херсонської, Чернівецької та Чернігівської областей.

Слід зазначити, що за аналізований період галузь буряківництва у більшості підприємств України була збитковою. У цій галузі виявлено чітку тенденцію до зменшення обсягів виробництва продукції та погіршення економічно-фінансового стану функціонування буряківництва. Так, наприклад, в середньому за 2010-2011 рр. в Україні було вироблено 15490,4 тис.т цукрових буряків або 35%, порівняно з 1990 роком. При цьому упродовж 2010-2014 рр. обсяг виробництва цукрових буряків мав суттєву диференціацію по роках, що було обумовлено розміром зібраної площі та урожайністю цукрових буряків.

Аналіз показав, що зібрана площа цукрових буряків в середньому за 2010-2014 рр. становила 411,5 тис. га, найбільшою вона була у 2011 р. – 515,8 тис. га, а найменшою – у 2013 р. 270,5 тис. га, різниця була майже у 2 рази.

Середня урожайність цукрових буряків упродовж 2011-2014 рр. по Україні становила 376,4 ц/га. Найбільшою вона була у 2014 р. 476,5 ц/га, а найменшою – у 2010 р. 279,5 ц/га, різниця між найбільшою і найменшою урожайністю цукрових буряків становила 1,7 рази.

Дослідження показали, що за 2010-2014 рр. в Україні більше 60% областей мали урожайність цукрових буряків менше 300 ц з 1 га зібраної площі (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяги виробництва цукрових буряків при різній їх урожайності в Україні за 2010 – 2014 рр. *

Показники	Групи областей за урожайністю буряків			Всього по групах
	I до 300	II 301-400	III 401 і більше	
Кількість областей за роки, один.	31	33	42	106
Урожайність цукрових буряків з 1 га зібраної площі, ц	245	347	449	373
Обсяги виробництва цукрових буряків, тис. ц -всього по групі	10022,3	24997,6	42432,3	77452,2
-на одну область	323,3	757,5	1010,3	730,7
Частка у загальному виробництві, %	12,9	32,3	54,8	100

* Джерело: [13, с. 191 - 193].

Такий низький рівень урожайності обумовив збитковість галузі, особливо у малих і середніх підприємствах України. Урожайність цукрових буряків та концентрація виробництва є головними внутрішніми факторами підприємств щодо підвищення економічної ефективності та поліпшення фінансового стану галузі буряківництва. Це положення підтверджується групуванням аграрних підприємств Тернопільської області (табл. 3).

Як видно з таблиці, збільшення урожайності цукрових буряків та рівня концентрації виробництва супроводжується зростанням економічної ефективності та поліпшенням фінансового стану галузі буряківництва.

Порівняно найвищої економічної ефективності виробництва цукрових буряків досягли господарства третьої групи, в яких середня урожайність цієї культури становила 561 ц/га на зібраній площі 489 га, в структурі ріллі посівна площа цукрових буряків займала 16,8%. У цій групі підприємств найефективніше використовувались матеріально-технічні, трудові та інші ресурси. В результаті, підприємства третьої групи мали найнижчий рівень виробничої собівартості одиниці продукції, отримали порівняно найбільше прибутку як з розрахунку на 1 ц проданих цукрових буряків (23,3 грн), так і 1 га зібраної площі (13,4 тис. грн). Ще ліпших фінансових результатів, як видно з таблиці 3, досягли передові підприємства – ПАП «Іванівське» Теребовлянського району та «Україна» Підволочиського району Тернопільської області.

Таблиця 3

**Вплив урожайності цукрових буряків на економічну ефективність діяльності галузі
у Тернопільській області***

Показники	Групи підприємств за урожайністю, ц/га				
	I до 300	II 301-400	Всього	III 401 і більше	
				у тому числі:	
			«Іванівське» Теребов- лянського району	«Україна» Підволо- чиського району	
Кількість підприємств, од.	56	51	39	1	1
Середня урожайність цукрових буряків з 1 га зібраної площі, ц	196	354	561	694	727
Середня зібрана площа на підприємство, га	103	314	489	530	1042
Частка площі цукрових буряків у структурі ріллі, %	10,1	14,2	16,8	12,1	9,0
Виробнича собівартість 1 ц буряків, грн	52,56	39,78	36,89	32,51	34,22
Повна собівартість 1 ц реалізованих цукрових буряків, грн	60,24	47,93	51,47	44,02	47,81
Ціна реалізації 1 ц буряків, грн	46,41	64,22	74,76	80,11	86,81
Отримано прибутку (збитку): -на 1 ц реалізованих буряків, грн	-13,83	16,29	23,29	36,09	39,00
-на 1 га зібраної площі, тис. грн	-2,7	5,8	13,4	25,1	28,3
Рентабельність галузі, %	-23,0	34,0	45,2	82,0	81,6

* Джерело: [13]

Дослідженнями встановлено, що в сучасних кризових умовах аграрної економіки Тернопільської та інших областей України прибутковість галузі буряківництва може бути забезпечена при урожайності цукрових буряків тільки понад 350 ц/га та посиленій концентрації виробництва.

Аналіз галузей рослинництва і тваринництва показав, що ціни на їх продукцію мають суттєву диференціацію (1,5 – 1,8 рази), що не дає змоги створити рівні можливості для ведення аграрного бізнесу [7, с. 122-123].

Все це переконує про нагальну потребу активізації державного регулювання процесу ціноутворення у сільськогосподарському виробництві.

Встановлено, що повна собівартість і ціна реалізації продукції є головними факторами формування дохідності галузей сільського господарства у підприємствах регіонів та України загалом. Це положення підтверджується групуванням районів Тернопільської області за коефіцієнтом дохідності у галузі буряківництва (табл. 4).

Для прикладу, коефіцієнт дохідності галузі буряківництва (відношення ціни 1 ц продукції до повної її собівартості) у підприємствах першої групи районів становив 0,86 пунктів, що обумовлено порівняно високою собівартістю (44,49 грн/ц) і низькою ціною (38,19 грн/ц) реалізації цукрових буряків. Збитковою галузь буряківництва була, як видно із таблиці 4, і у підприємствах Буцацького району, в яких середня урожайність цукрових буряків становила 422 ц/га. Водночас, підприємства третьої групи районів при значно меншій урожайності цукрових буряків (323 ц/га) і, особливо Козівського району (224 ц/га) мали коефіцієнт дохідності відповідно 1,63 і 2,04 пункти. Там ціна реалізації 1ц буряків становила відповідно 89,19 і 103,96 грн, що у 2,3-2,7 рази більше, ніж у підприємствах першої групи районів. Така суттєва різниця у цінах реалізації цукрових буряків не

стимулює товаровиробників до розширеного відтворення, гальмує подальший розвиток галузі буряківництва.

Таблиця 4

Дохідність галузі буряківництва та фактори її формування за районами Тернопільської області, 2010-2012 рр.*

Показники	Групи районів за коефіцієнтом дохідності, пункт.						Разом по групах
	I до 1,00		II - 1,01 - 1,25		III - 1,26 і більше		
	всього	у т. ч. Бучацький	всього	у т. ч. Тернопільський	всього	у т. ч. Козівський	
Кількість районороків, один.	10	1	18	1	18	1	46
Коефіцієнт дохідності, пункт.	0,86	0,98	1,10	1,23	1,63	2,04	1,28
Середня зібрана площа буряків на район, га	3044	3763	2919	2581	3163	3817	3042
Витрати коштів на 1 га зібраної площі, грн	11653	13781	17801	16675	14923	10284	15472
Середня урожайність, ц/га	310	422	369	468	323	224	337
Вироблено буряків на район, тис. т.	94,2	158,8	107,7	120,8	102,2	85,5	102,6
Частка у обласному обсягу виробництва, %	21,8	1,6	37,5	5,5	40,7	7,3	100
Повна собівартість 1 ц реалізованих буряків, грн.	44,49	37,11	57,09	36,27	54,68	51,01	54,33
Ціна реалізації 1 ц буряків, грн.	38,19	36,54	62,65	44,53	89,19	103,96	69,63
Одержано прибутку (-збитку):							
на 1 ц реалізованих буряків, грн.	-6,30	-0,57	5,56	8,94	34,51	52,95	15,30
на 1 га зібраної площі, грн	-917	-25	1507	1852	7397	11205	3042
на район, тис. грн	-2791	-0,1	4399	4777	23404	42804	10273
Рентабельність галузі, %	-14,2	-1,5	9,7	22,8	63,1	103,8	28,2

* Джерело: [7, с. 122-123]

Необхідно зауважити, що у глибокій і затяжній кризі знаходяться головні галузі тваринництва у сільськогосподарських підприємствах, особливо молочно-м'ясне скотарство. За останні роки поголів'я корів у підприємствах України зменшилось у рази і становило на початок 2015 р. 529,5 тис. голів або 23,4% від загальної чисельності корів. У господарствах населення за аналізований період чисельність корів становила 1,7 млн. голів або 76,6 %. При цьому поголів'я корів у більшості сільськогосподарських підприємствах продовжує зменшуватись, їх утримують невеликими групами, застосовують застарілу технологію виробництва молока, галузь є збитковою.

Галузь м'ясного скотарства України за останні 15 років зазнала найбільших втрат, вона знаходиться у кризовому стані, радикально скоротилось виробництво яловичини і телятини. Дослідження показали, що формування дохідності галузі м'ясного скотарства відбувається під впливом комплексу внутрішніх і зовнішніх чинників (табл. 5). Найбільше впливають на рівень дохідності галузі, як видно з таблиці 5, системні показники: собівартість продукції; ціна на продукцію; обсяг її реалізації; продуктивність тварин; концентрація виробництва; раціональне використання наявних ресурсів тощо.

Дослідження показали, що формування дохідності галузі м'ясного скотарства у сільськогосподарських підприємствах відбувається під впливом комплексу внутрішніх і зовнішніх чинників (табл. 5). Найбільше впливають на рівень дохідності галузі, як видно з таблиці 5, системні

показники: собівартість продукції; ціна на продукцію; обсяг її реалізації; продуктивність тварин; концентрація виробництва; раціональне використання наявних ресурсів тощо.

Таблиця 5

Дохідність виробництва яловичини та чинники її формування у аграрних підприємствах Тернопільської області, 2009-2011 рр.*

Показники	Групи підприємств за коефіцієнтом дохідності, пункт.				
	I до 0,50	II - 0,51 - 1,0	III — 1,01 і більше		Разом по всіх групах
			всього	у т.ч. "Іванівське" Теребовлянського району	
Кількість підприємств, од.	20	37	8	1	65
Коефіцієнт дохідності, пункт.	0,36	0,68	1,07	1,01	0,63
Розмір господарства за площею с/г угідь, га	1460	2438	2012	4376	2089
Середньорічне поголів'я великої рогатої худоби, гол.:					
-на одне господарство	135	332	201	893	374
-на 100 га сільгоспугідь	9,2	13,6	10,1	20,4	12,2
Середньодобовий приріст маси молодняка, г	353	404	459	559	401
Термін відгодівлі до 400 кг, діб	1062	928	817	671	935
Вироблено м'яса яловичини ц:					
-на одне господарство	174	490	336	1822	374
-на 100 га сільгоспугідь	11,9	20,1	16,7	41,6	17,9
Витрати коштів на 1 ц приросту, грн	1810,4	1081,9	706,0	729,1	1157,5
Повна собівартість 1ц реалізованого м'яса яловичини, грн	1861,2	1167,0	728,6	760,1	1218,3
Ціна реалізації 1ц яловичини, грн.	675,1	794,1	782,7	766,3	766,0
Отримано прибутку (збитку):					
-на 1 ц м'яса яловичини, грн	-11,9	-6,4	0,8	0,1	-6,7
-на 100 га с/г угідь, тис. грн	-1186,1	-372,9	54,1	6,2	-452,3
Рентабельність галузі, %	-63,7	-32,0	7,4	0,8	-37,1

* Джерело: [7, с. 134]

У галузі м'ясного скотарства, як і молочного, виявлена аналогічна закономірність, а саме зі збільшенням коефіцієнта дохідності суттєво зменшується собівартість продукції, підвищується її ціна реалізації. При цьому зростає продуктивність молодняка великої рогатої худоби, що обумовлює скорочення терміну відгодівлі й на цій основі – зменшення матеріальних, трудових та грошових ресурсів. Для прикладу, середньодобовий приріст маси молодняка у господарствах першої групи становив 353 г, а термін відгодівлі тварин до 400 кг тривав 1062 доби (2,9 року). Водночас, при середньодобовому прирості маси тварин 459 г (підприємства третьої групи) термін відгодівлі становив 817 діб, що на 245 діб (8,2 міс.) менше, ніж у підприємствах першої групи. В результаті, повна собівартість 1 ц приросту, як видно з таблиці 5, зменшилась відповідно із 1861,2 грн/ц (перша група) до 728,6 грн/ц (третья група), або у 2,6 раза.

Зазначимо, що збільшення маси тварин на відгодівлі сприяє збільшенню забійного виходу м'яса та поліпшенню його якості, що є основою підвищення ціни реалізації продукції, дохідності галузі. Водночас, фактичний рівень цін за 1ц живої маси молодняка залишається дуже низьким, що свідчить про нагальну потребу удосконалення процесу ціноутворення, державної підтримки й сприяння перспективного розвитку галузі м'ясного скотарства.

Отже, в умовах Тернопільської області сьогодні допустимий мінімальний поріг середньодобового приросту живої маси молодняка ВРХ на дорощуванні та відгодівлі має бути на рівні 550 грамів. З підвищенням продуктивності тварин скорочується термін їх відгодівлі, раціональніше використовуються корми, матеріальні, технічні, трудові та інші ресурси, і на цій основі зменшується собівартість одиниці продукції, поліпшується фінансовий стан м'ясного скотарства.

Використовуючи різні діючі методики фінансового аналізу з урахуванням Національних стандартів бухгалтерської та фінансової звітності (2,3,5,8) нами сформовано методичні підходи та систему показників для проведення аналізу фінансового стану агропромислового підприємства. [14, с. 258-270].

Метою аналізу фінансового стану аграрного підприємства є пошук резервів поліпшення фінансового оздоровлення економіки окремих галузей та підприємства загалом, ефективного використання фінансових ресурсів і на цій основі підвищення конкурентоспроможності виробництва продукції.

Опрацювання літератури [1,2,3,4,5,7,8,11,12,14,15] показало, що погіршення фінансового стану (банкрутство) підприємства здійснюється поступово під дією внутрішніх і зовнішніх факторів (рис. 1) .

Рис. 1. Основні фактори банкрутства підприємств агропромислового виробництва в Україні*

* Джерело: [14, с. 316]

Задля поліпшення фінансового стану підприємства на практиці необхідно проводити фінансову санацію (оздоровлення). Остання передбачає створення системи фінансово-економічних і оздоровчих заходів, спрямованих на покриття поточних збитків, усунення причин їх виникнення, відновлення ліквідності й платоспроможності, зменшення усіх видів заборгованості – особливо дебіторської та кредиторської, поліпшення структури оборотних фондів та формування фінансових ресурсів, необхідних для проведення санаційних заходів організаційно-економічного характеру.

Опрацювання літературних джерел [1, 2, 4, 5, 6, 7, 14] дало змогу сформувати основні завдання, загальні передумови, вимоги та інструменти управління витратами у аграрних підприємствах за такою структурно-логічною схемою (рис. 2).

Рис. 2. Структурно-логічна схема управління витратами у агропромисловому підприємстві

* Джерело: [14, с.323]

Вважаємо, що виявити резерви зниження рівня витрат можна на усіх стадіях управління витратами: планування, облік, порівняльний аналіз використання тощо. В рамках антикризового управління, як свідчить передовий досвід [1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14], має розроблятися комплекс організаційно-технічних, економічно-фінансових та інших заходів, спрямованих на запровадження жорсткого контролю за використанням наявних ресурсів, зниження витрат на виробництво й збут одиниці продукції, поліпшення її якості та підвищення конкурентоспроможності.

Важливим напрямом оздоровлення економіко-фінансової діяльності агропромислових підприємств є приведення у відповідність політики українського уряду у сфері сприяння й підтримки економіки АПК до загальноєвропейських стандартів.

Висновки і перспективи. Таким чином, організаційно-економічні засади фінансового оздоровлення підприємств аграрного виробництва в Україні мають здійснюватися за рахунок внутрішніх і зовнішніх напрямів. Внутрішні мають включати насамперед: підвищення урожайності усіх культур та продуктивності тварин; збільшення обсягів продажу високоякісної продукції;

зниження повної собівартості одиниці продукції; раціональне використання наявних ресурсів; проведення реструктуризації активів підприємств; запровадження управлінського обліку, в основу якого має бути покладено розрахунок, планування та аналіз витрат тощо.

До зовнішніх напрямів оздоровлення підприємств АПК слід віднести: поліпшення державного регулювання виробництва й продажу, ціноутворення на продукцію, сприяння та підтримки трудомістких галузей; пом'якшення податкового тиску; активізації формування кооперації та вертикальної інтеграції та ін.

Список використаних джерел

1. Ботвіна, Н. О. Фінансова політика сталого розвитку агросфери: [монографія] / Н. О. Ботвіна; НААН України, ННЦ ІАЕ. – К. – 2011. – 303 с.
2. Бруханський, Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємства: монографія / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 384 с.
3. Бухгалтерська звітність сільськогосподарських підприємств: Практичний посібник / Б.В. Мельничук, Н. Л. Жук, Н.В. Семенишена, Л. С. Стецюк [та ін.]; За ред. Б. В. Мельничука. – К.: ТОВ «Всеукраїнський інститут права і оцінки», 2014. – 84 с.
4. Дем'яненко, М. Я. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України: теорія і практика: монограф. / М. Я. Дем'яненко, О. І. Зуєва. – К.: ІАЕ, 2010. – 190 с.
5. Кропивко, М. Ф. Підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості агропромислового виробництва на основі розвитку кластерних систем / М. Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2012. – № 3. – С. 3–15.
6. Партин, Г. О. Фінанси підприємств: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Г. О. Партин, А. Г. Загородній. – К.: Знання, 2006. – 379 с.
7. Пархоμεць, М. К. Організаційно-економічний механізм забезпечення дохідності сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, практика: Монографія / М. К. Пархоμεць, В. В. Гудак. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 256 с.
8. Пархоμεць, М. К. Організаційно-економічні засади підвищення ефективності функціонування цукробурякового підкомплексу АПК: [Монографія] / М. К. Пархоμεць, О. Р. Олійник. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 260 с.
9. Пархоμεць, М. К. Ціноутворення у підприємствах агропромислового виробництва: організація та методика: монограф. [Текст] / М. К. Пархоμεць, М. З. Матвійчук. – Тернопіль: ВПД «Економічна думка ТНЕУ», 2012. – 228 с.
10. Пархоμεць, М. К. Аналіз дохідності основних галузей аграрних підприємств та напрямки її підвищення у західних областях України [Текст] / М. К. Пархоμεць, Л. М. Уніят // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені короля Данила Галицького, 2015. – Вип. 11. – С. 246–258.
11. Пархоμεць, М. К. Доходи галузей тваринництва та шляхи їх збільшення у аграрних підприємствах регіону [Текст] / М. К. Пархоμεць, Л. М. Уніят // Вісник ТНЕУ. – 2014. – № 1. – С. 49–62.
12. Пуцентейло, П. Р. Конкурентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика [Текст]: монограф. / П. Р. Пуцентейло. – Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2011. – 420 с.
13. Сільське господарство Тернопільської області за 2014 рік. Статистичний збірник. – Тернопіль, 2015. – 328 с.
14. Фінанси агропромислового виробництва [Текст]: навчальний посібн. / За ред. Пархомя М.К. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 404 с.
15. Яців, І. Б. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств: монографія / І. Б. Яців. – Львів: Український бестселер, 2013. – 427 с.

Parkhomets Mykola

Dr. Sc. (Ekon.), Professor,

Department of Accounting and Economics - Legal Providing of Agricultural Business,

Ternopil National Economic University

Ternopil, Ukraine

E-mail: luda@uniyat.in.ua

Uniyat Lyudmyla

Ph.D. (Ekon.), Associate Professor
Department of Accounting and Economics - Legal Providing of Agricultural Business
Ternopil National Economic University
Ternopil, Ukraine
E-mail: luda@uniyat.in.ua

FINANCIAL STATUS AND ITS IMPROVING DIRECTIONS AT THE AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract

Introduction. Finance of agrarian enterprises is the basis for innovative economic development of plant growing and stockbreeding industries. Finances of agricultural production shows the processes of financial resources formation and use for expanded reproduction, the introduction of resource saving technologies and improving the financial results of the agricultural business.

Methods. Theoretical and methodological basis of research were the works of national and foreign scientists economists - agrarians, normative - legal documents on questions of industries economic development of agricultural enterprises. In the course of the study the following methods of economic research were used: analysis and synthesis; abstract - logical - to study theoretical and methodical positions, forming conclusions; economic and statistical - for analysis industries in dynamics, identify trends, influence of factors on the financial results of enterprises; monographic for detailed study of phenomena, processes and best practices; comparative analysis - for the monitoring of the industries financial results level in the enterprises of region.

Results. The conducted research of factors, which improve the financial results of enterprises gave the following results: it was found that the main factors of profitability increasing of plant growing and stockbreeding industries is the total cost of production; the structure of production and distribution; sales volume and price.

Originality. The methodic of study of yields and profitability of the main plant growing and stockbreeding industries was developed; reasonable thresholds levels of factors of profitability and competitiveness in the regional conditions are proved.

Perspectives. The improve of financial results of plant growing and stockbreeding industries in enterprises should be carried by internal and external factors. Internal primarily include: increasing yield of all crops and animal productivity; increase sales of high-quality products; lowering the total cost per unit of product, and others.

The external ways of the enterprises economy strengthening include: improving state regulation of production and sales; pricing for products; promote and support labor-intensive industries; easing of the tax pressure; cooperation and formation of vertical integration and so on.

Keywords: agricultural enterprises, the total production cost, price, profit, yield, profitability, innovative technology, yield crops, animal productivity, sales, cooperation, concentration, integration.

References

1. Botvina, N.O. (2011). *Finansova polityka stalogo rozvytku agrosfery* [The financial policy of agrosphere stable development]. Kyiv, Ukraine, 303.
2. Bruhanskyi, R.F. (2014). *Oblik i analiz u systemi strategichnogo menedzhmentu agramogo pidpriemnytstva* [The accounting and analysis in strategic management system of the agricultural business]. Ternopil : TNEU.
3. Melnychuk, B.V., Zhuk, N.L., & Stetsiuk, L.S. (2014). *Buhgalterska zvitnist silskogospodarskyh pidpriemstv: Praktychnyi posibnyk* [The accounting statements of agricultural enterprises]. Kyiv : IAE, 84.
4. Demianenko, M.Ya., & Zueva, O.I. (2010). *Finansovi resursy silskogospodarskyh pidpriemstv Ukrainy: teoriia i praktyka* [The financial resources of the agricultural enterprises of Ukraine: theory and practice]. Kyiv, Ukraine, 190.
5. Kropyvko, M.F. (2012). *Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ta sotsialnoi spriamovanosti agropromyslovogo vyrobnytstva na osnovi rozvytku klasternykh system* [The increase of competitiveness and social orientation of the agricultural production on basis of cluster systems development]. *Ekonomika APK. Naukovyi zhurnal*, 3, 3-15.

6. Partyn, G.O., & Zagorodnii, A.G. (2006). *Finansy pidpriemstv: navch. Posibnyk – 2 vyd., pererob. i dopovnene* [The Finance of enterprises]. Kyiv, Ukraine: Znannia, 379.
7. Parkhomets, M.K. & Hudak, V.V. (2014). *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm zabezpechennia dokhidnosti silskohospodarskykh pidpriemstv: teoriia, metodyka, praktyka* [Organizational-economic mechanism of the profitability providing of agricultural enterprises: the theory, methodology, practice: monograph]. Ternopil : TNEU.
8. Parkhomets, M. K., & Oliinyk, O.R. (2013). *Orhanizatsiino-ekonomichni zasady pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia tsukroburiakovogo pidkompleksu APK* [Organizational and economic principles of efficiency increase of sugar beet subcomplex functioning]. Ternopil : TNEU.
9. Parkhomets, M.K. & Matviychuk, M.Z. (2012). *Tsinoutvorennja u pidpriemstvah agropromyslovogo vyrobnytstva: organizatsija ta metodyka* [Pricing in the enterprises of agroindustrial production: organization and method]. Ternopil', VPD «Ekonomichna dumka TNEU».
10. Parkhomets, M.K. & Uniiat, L.M. (2015). Analiz dohidnosti osnovnyh galuzei agrarnykh pidpriemstv ta napriamky ii pidvyshchennia u zahidnyh oblastiah Ukrainy [The yield analysis of the main branches of agrarian enterprises and the ways of its increase in western areas of Ukraine]. *Naukovoinformatsiyni visnyk Ivano-Frankivskogo universytetu prava imeni korolia Danyla Galytskogo. Naukovyi zhurnal*, 11, 246–258.
11. Parkhomets, M.K. & Uniiat, L.M. (2014). Dohody galuzei tvarynnytstva ta shliahy yih zbilshennia u agrarnykh pidpriemstvah regionu [Incomes of stock-raising industries and directions of their increase in agrarian enterprises of the region], *Visnyk TNEU*, 1, 49-62.
12. Putsenteilo, P.R. (2011). *Konkurentospromozhnist miasnoho skotarstva Ukrainy: teoriia i praktyka* [The competitiveness of beef cattle Ukraine: theory and practice: Monograph]. VPD «Ekonomichna dumka TNEU».
13. State Statistics Service of Ukraine (2015). *Silske gospodarstvo Ternopil'skoi oblasti za 2014 rik: Statystychnyi zbirnyk* [Agriculture of the Ternopil area for 2014: Statistical Yearbook]. Ternopil, Ukraine, 328.
14. Parkhomets, M.K., Shkilniak, M.M., Chorna, N.P., & Uniiat, L.M. (2015). *Finansy agropromyslovogo vyrobnytstva* [The finance of agroindustrial production]. Ternopil : TNEU.
15. Yatsiv, I.B. (2013). *Konkurentospromozhnist silskohospodarskykh pidpriemstv* [The competitiveness of agricultural enterprises]. Lviv, Ukrai'ns'kyj bestseler.

